

Valfrihetssystem

Att införa ett valfrihetssystem är ett sätt att stimulera företagande och förbättra det lokala företagsklimatet. Valfrihetssystem är också lämpligt att använda då man önskar öka valfriheten och inflytandet för brukarna/invånarna.

Vad är det?

Ett valfrihetssystem kan tillämpas på bland annat omsorgs- och stödverksamhet för äldre och för personer med funktionshinder samt på hälso- och vårdtjänster. Med hjälp av ett biståndsbeslut i botten och en peng kan invånarna välja mellan olika utförare när det gäller den kommunala omsorgen. Valfrihetssystem finns redan i många kommuner men genom lagen om valfrihetssystem (LOV) som träder i kraft den 1 januari 2009 får kommuner och landsting ytterligare ett verktyg för valfrihetssystem som inte kan ifrågasättas från legala utgångspunkter och som kan användas som ett alternativ till lagen om offentlig upphandling (LOU).

Hur fungerar det?

Valfrihetssystem kan utformas på olika sätt. Kommunen har sedan tidigare kunnat upphandla tjänsterna enligt LOU och har då godkänt ett antal leverantörer för en begränsad tidsperiod. Med hjälp av den nya lagstiftningen får kommunen möjlighet att löpande pröva och godkänna företag. Avtalstiden bestäms av den upphandlande myndigheten från fall till fall beroende på karaktären av tjänsten. När avtalstiden är på väg att löpa ut kan leverantören ånyo skicka in en ansökan om att få delta i valfrihetssystemet. Avtalen kommer sannolikt att omförhandlas en gång per år och förmodligen sker detta i samband med budgetdiskussionerna.

Hur godkänns en utförare i ett valfrihetssystem?

En upphandlande myndighet som vill tillämpa LOV:en måste enligt lagen löpande annonsera på en nationell webbplats. Kammarkollegiet har fått i uppdrag att upprätta och ansvara för driften av en webbplats för annonsering av valfrihetssystem. Varje upphandlande myndighet får själv besluta om vilka krav som skall ställas på företagen. Dessa måste dock stå i proportion till den tjänst som skall utföras och får inte vara diskriminerande. Kraven skall tydligt framgå av förfrågningsunderlaget som tillsammans med annonsen skall kunna återfinnas på webbplatsen. Av förfrågningsunderlaget skall den ekonomiska ersättningen till leverantören klart framgå liksom den upphandlande myndighetens handläggningstid av en ansökan. Det skall också framgå på vilket sätt ansökan skall ges in. Alla utförare som ansökt om att få vara med i ett valfrihetssystem och som uppfyller kraven i förfrågningsunderlaget skall godkännas. Det är inte möjligt för kommunen att begränsa antalet utförare. Såväl privata som ideella organisationer kan ansöka om att bli godkända. Om ett företag inte godkänns skall detta kunna åtgärda det som ”felas” och därefter återkomma med en ny ansökan om att få godkännas som utförare.

Att tänka på för kommunen

- Kommunen ansvarar för att brukarna får fullödlig information om samtliga utförare som brukaren kan välja mellan, inklusive egenregiverksamheten. Informationen skall vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig.

- För personer som inte har förmåga eller vilja att välja skall det finnas ett ickevalsalternativ. Detta bör dock inte per automatik vara den egna verksamheten.
- Vill kommunen ha flera små utförare kan det vara lämpligt att dela upp marknaden i mindre geografiska områden.
- Kommunen skall ta beslut om på vilket sätt de deltagande företagen får marknadsföra sig. Att förbjuda marknadsföring är möjligt men inte särskilt lämpligt.
- Kommunen skall teckna avtal med alla leverantörer. Villkoren i avtalet får inte avvika från de krav som ställs i förfrågningsunderlaget.